

Intra-provincial assessment of factors affecting the improvement of the quality of life in medium and small cities the case study of Qazvin and Zia Abad

Armin Eslami ¹, Mohammad Saleh Shokouhi Bidhendi ², Samaneh Jalilisadrabad ³ ✉

1. Department of Urban Planning & Design, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: armin_eslami@arch.iust.ac.ir

2. Department of Urban Planning & Design, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: shokouhi@iust.ac.ir

3. Corresponding Author, 1. Department of Urban Planning & Design, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Email: s_jalili@iust.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

21 March 2023

Received in revised form:

27 May 2023

Accepted:

1 July 2023

Available online:

5 August 2023

Keywords:

Quality of life,
Small town,
Middle town,
Qazvin city,
Zia Abad city.

ABSTRACT

Considering the concept of quality of life in cities to be the same, urban planners do not have a precise understanding of the factors affecting the quality of life. Therefore, according to the size of the city, different indicators should be considered to measure the quality of life. Thus, according to the main goal of the research, which is to recognize, identify and compile the factors affecting the improvement of the quality of life in middle and small cities on an intra-provincial scale, Qazvin and Zia Abad cities in Qazvin province were selected as study samples. In order to achieve the goal of the research, exploratory factor analysis and regression analysis were exerted. The findings show that the homogenization of the indicators affecting the quality of life in all cities is incorrect. Some concepts, such as the size of the city, are effective in compiling and selecting the indicators affecting the quality of life. So, the indicators affecting the quality of life in each city can be different according to some concepts, such as the city's characteristics or the city's size. Examining study samples also shows that in small cities, social indicators are more important due to strong social solidarity among people and the high importance of social and cultural concepts. Moreover, in middle cities, due to the importance of finding economic concepts and urban services in people's lives and people's less communication with each other and the weakening of solidarity and social connections, indicators of urban services and facilities and economic factors have the most importance in explaining the quality of life; this shows that the Quality of life indicators are different in all cities.

Cite this article: Eslami, A., Shokouhi Bidhendi, M. S., Jalilisadrabad, S. (2023). Intra-provincial assessment of factors affecting the improvement of the quality of life in medium and small cities the case study of Qazvin and Zia Abad. *Geographical Urban Planning Research Quarterly*, 11 (2), 115-132.

<http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.340473.1676>

© The Author (s). **Publisher:** University of Tehran Press

DOI: [10.22059/JURBANGEO.2022.340473.1676](https://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.340473.1676)

Extended Abstract

Introduction

Quality of life is a multifaceted and dynamic concept that can be different from city to city and region to region and can be defined by various indicators. Not paying attention to this issue and considering the concept of quality of life equally in all cities has caused the level of quality of life to decrease in many cities, especially middle and small cities, in recent years. On the other hand, considering the concept of quality of life in cities to be the same, urban planners do not have a precise understanding of the factors affecting the quality of life. Following this, the main goal of this research is to identify, identify and compile effective factors for improving the quality of life in middle and small cities on an intra-provincial scale. In order to achieve this goal, the cities of Qazvin and Zia Abad in Qazvin province were selected as study samples, so that according to the size of the city, in order to achieve the goal of the research, the factors affecting the quality of life are analyzed on an intra-provincial scale.

Methodology

The research method is applied research based on quantitative methods. In line with data analysis, after extracting 60 indicators of quality of life, first, the indicators were separated into separate and structured factors using the exploratory factor analysis method in SPSS software. And then, step by step regression method was used to measure the effective factors in improving the quality of life in cities.

Results and discussion

The research findings show that based on exploratory factor analysis, 16 factors were extracted in Zia Abad city and 15 factors in Qazvin city as effective factors on the quality of life in small and middle cities. In order to present and explain the factors affecting the improvement of the quality of life in small and middle cities, the factors extracted from the factor analysis were analyzed by multivariate regression method and step-by-step method. Furthermore,

finally, (13) factors were introduced in Zia

Abad and (13) factors in Qazvin as the main factors influencing the quality of life. The analysis of the findings indicates that in Zia Abad, factors such as life expectancy and social relations, security, the state of urban services and access to urban facilities, living expenses, the state of urban furniture, urban traffic, the state of offices and housing have more effects in explaining and improving the quality of life. In Qazvin, factors such as the state of urban services, the state of green and public spaces in the city, the state of security and economic opportunities in the city, the density and hope of urban, economic, and cultural life, the state of roads and leisure in the city are effective in explaining the quality of life. Following this, according to the above findings, quality of life is a multidimensional and dynamic concept that directly relates to the type of cities and the specific characteristics of cities. Therefore, the quality of life and its indicators can differ from city to city; because every city has its characteristics and characteristics with citizens with different cultures and thinking, which causes the factors affecting the quality of life to be different. Therefore, considering the quality of life and its indicators to be the same in all cities is wrong, which can lead to the decline of the quality of life and the failure of quality of life improvement programs.

Conclusion

Finally, the research results indicate that quality of life is a simple concept covering various urban life aspects. This concept can be defined as a determining factor in the excellence and progress of cities and residents' satisfaction with their urban life. It is multifaceted and dependent on place and time. As a result, the perception of people in different cities and communities about the concept of quality of life and the factors affecting it can be different. Following this, factors and indicators should be selected according to the characteristics and conditions of that city in urban planning to improve the quality of life for each city. Thus, this research, using

the classification of cities based on the size of the city, has presented factors specifically for middle and small cities, which in small cities due to strong social solidarity among people and the great importance of social and cultural concepts, social indicators are more important. Moreover, in middle cities, due to the importance of finding economic concepts and urban services in people's lives and people's less communication with each other and the weakening of solidarity and social connections, indicators of urban services and facilities and economic factors have the most importance in explaining the quality of life; this shows that the quality of life indicators are different in all cities.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific.

سنجش درون استانی عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای میانی و کوچک مطالعه موردی: شهر قزوین و ضیاءآباد

آرمین اسلامی^۱، محمد صالح شکوهی بیدهندی^۲، سمانه جلیلی صدرآباد^۳ ✉

۱- گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: zoghi87@ut.ac.ir

۲- گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: zoghi87@ut.ac.ir

۳- نویسنده مسئول، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. رایانامه: mjamiri@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

یکسان انگاشتن مفهوم کیفیت زندگی در شهرها، موجب می‌شود که برنامه‌ریزان شهری درک دقیقی از عوامل موثر بر احساس کیفیت زندگی نداشته باشند. لذا با توجه به اندازه شهر، شاخص‌های متفاوتی را برای سنجش کیفیت زندگی باید در نظر گرفت. بنابراین با توجه به هدف اصلی پژوهش که شناخت، شناسایی و تدوین عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای میانی و کوچک در مقیاس درون استانی است، شهرهای قزوین و ضیاءآباد در استان قزوین به‌عنوان نمونه‌های مطالعاتی انتخاب شدند. جهت نیل به هدف پژوهش از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل رگرسیون استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که، یکسان انگاری شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در تمامی شهرها امر صحیحی نمی‌باشد و برخی از مفاهیم مانند اندازه شهر در تدوین و انتخاب شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی موثر می‌باشند. از این رو شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در هر شهر با توجه به برخی مفاهیم مانند ویژگی‌های شهر یا اندازه شهر می‌تواند متفاوت باشند. بررسی نمونه‌های مطالعاتی نیز نشان می‌دهد که در شهرهای کوچک بر اثر همبستگی اجتماعی قوی در میان افراد و اهمیت والای مفاهیم اجتماعی و فرهنگی، شاخص‌های اجتماعی دارای اهمیت بیشتری می‌باشند و در شهرهای میانی به دلیل اهمیت یافتن مفاهیم اقتصادی و خدمات شهری در زندگی مردم و ارتباطات کمتر افراد نسبت به هم و کمرنگ شدن همبستگی و ارتباطات اجتماعی، شاخص‌های خدمات و امکانات شهری و عوامل اقتصادی دارای بیشترین اهمیت در تبیین کیفیت زندگی است. همین امر نشان‌دهنده عدم یکسان بودن شاخص‌های کیفیت زندگی در تمامی شهرها می‌باشد.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۱/۰۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۳/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۴/۱۰

تاریخ چاپ:

۱۴۰۲/۰۵/۱۴

واژگان کلیدی:

کیفیت زندگی،

شهر کوچک،

شهر میانی،

شهر قزوین،

شهر ضیاءآباد

استناد: اسلامی، آرمین؛ شکوهی بیدهندی، محمد صالح و جلیلی صدرآباد، سمانه. (۱۴۰۲). سنجش درون استانی عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای میانی و کوچک مطالعه موردی: شهر قزوین و ضیاءآباد. *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۱۱ (۲)، ۱۱۵-۱۳۲.

<http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.340473.1676>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

DOI: 10.22059/JURBANGEO.2022.340473.1676

© نویسندگان

مقدمه

کیفیت زندگی یکی از رویکردهای نوین، حول اصلاح و تکامل مفهوم توسعه می‌باشد. در پرتو نفوذ این مفهوم، رویکردی نو در عرصه برنامه‌ریزی شهری تولد یافته که معتقد است برنامه‌ریزی شهری در کنار توجه به اهداف کالبدی و کارکردی، باید به نیازهای کیفی و روانی مردم در محیط شهری مانند هویت اجتماعی، امنیت و رفاه اجتماعی، اشتغال پایدار، آسایش روانی، احساس زیبایی، همبستگی و تعلق اجتماعی و ... نیز پاسخگو و متوجه باشد (Ulengin et al., 2001: 362). با روند جهانی شدن و تسلط مدرنیسم بر جسم و جان شهرها و رشد بی‌رویه شهرنشینی، بسیاری از شهرها به‌ویژه در کشورهای مستضعف به خاطر متناسب نبودن امکانات و زیرساخت‌های اجتماعی و اقتصادی، در برخی از حوزه‌ها دچار چالش‌ها و ناهنجاری‌هایی جدی و بنیادین شده‌اند. یکی از مهم‌ترین این حوزه‌ها، کیفیت زندگی است. در قرن اخیر بسیاری از شهرها با قرار گرفتن در مسیر جهانی شدن و مدرنیسم در کنار توسعه‌های متعدد خود از مقوله کیفیت زندگی غافل شده‌اند و با معضل تنزل کیفیت زندگی مواجه شده‌اند که مشکلات عدیده‌ای را برای ساکنین و شهروندان به همراه داشته است. در این میان این معضل در شهرهای میانی و کوچک به علت برخی از مسائل و مشکلات زمینه‌ای، همه‌گیری بیشتری داشته و با شدت بیشتری اتفاق افتاده است. در سال‌های اخیر شهرهای مختلف ایران و به‌ویژه بسیاری از شهرهای میانی و کوچک در شاخص‌هایی از کیفیت زندگی با نزول سطح روبرو بوده‌اند. مطالعات به تضعیف شرایط در برخی شاخص‌ها نظیر کیفیت مسکن و برخی حوزه‌های زیرساختی در شهرهای ایران تحت تأثیر، توسعه بی‌رویه و شتابان شهرنشینی اشاره کرده‌اند (علی‌اکبری و امینی، ۱۳۸۹: ۱۴۴-۱۴۵).

مفهوم کیفیت زندگی در گذر زمان و متناسب با شرایط خاص اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی هر شهر و جامعه‌ای دچار تغییر و تحولاتی می‌شود. از این‌رو کیفیت زندگی متأثر از مجموعه عواملی است که شالوده پویایی زندگی در یک جامعه شهری را تشکیل می‌دهند (رهنمایی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۰). به بیانی دیگر کیفیت زندگی در ساختار شهرها به عوامل متعددی بستگی دارد و تحت تأثیر عوامل مختلفی می‌باشد. در نتیجه احتمالاً میان تلقی‌ها از تعریف و معیارهای موثر بر کیفیت زندگی در یک شهر کوچک، با یک شهر بزرگ و میانی تفاوت‌های قابل توجهی وجود دارد.

ماهیت چندوجهی کیفیت زندگی موجب می‌شود که این مفهوم، در شهرهای مختلف با شاخص‌های متفاوتی معنی شود. به عبارت دیگر این مفهوم با خصوصیات و ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه در ارتباط می‌باشد. همچنین این مفهوم به زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه مشخص وابسته و تنیده است (Das, 2008: 298). با توجه به مفاهیم فوق می‌توان بیان نمود که کیفیت زندگی می‌تواند شهر به شهر و فرد به فرد متفاوت باشد. بنابراین در مطالعات و بررسی‌های حول کیفیت زندگی، یکسان انگاشتن عوامل موثر بر این مفهوم در تمامی شهرها و عدم توجه به خصوصیات و ویژگی‌های شهرها و باورهای ساکنین شهرها، امری نادرست می‌باشد و موجب عدم موفقیت در مطالعات و پژوهش‌های این حوزه می‌شود. زیرا کیفیت زندگی مفهومی تنیده شده با زمان، مکان و ویژگی‌های شهرها و انسان‌ها می‌باشد. از دیرباز تاکنون در حوزه کیفیت زندگی مطالعات بسیاری انجام شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد: شاهین، (۱۴۰۰) به ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی و عوامل موثر بر آن در شهرک منظره پرداخته است که نتایج پژوهش نشان می‌دهد در میان عوامل موثر بر کیفیت زندگی بیشترین امتیاز به عامل دسترسی به پایگاه‌های ضروری شهری شامل متغیرهای دسترسی به مراکز تجاری، جایگاه‌های سوخت و پایگاه‌های نیروی انتظامی و کمترین امتیاز به عامل توان مالی ساکنین شامل قیمت زمین، مسکن و اجاره‌بها اختصاص یافته است. در نهایت نیز وضعیت کلی کیفیت زندگی شهری شهرک مذکور در سطح پایینی می‌باشد. محمدپور و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی خود به ارزیابی تأثیرات

سیاست‌های حمل‌ونقلی در بهبود رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی شهری در شهر رشت پرداخته‌اند که نتایج نشان می‌دهد سیاست‌های سلبی و ایجابی حمل‌ونقلی در ابعاد مختلف در حد قوی توان تبیین واریانس متغیر رضایت از کیفیت زندگی شهر شهروندان را دارند. باریرا^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به ارزیابی و عوامل تعیین‌کننده کیفیت زندگی در شهرهای پرتغال پرداخته‌اند که نتایج حاکی از آن است که شهرهای کوچک و بزرگ می‌توانند سطوح بالایی از کیفیت زندگی را ارائه دهند، به طوری که «حمل‌ونقل و دسترسی»، «ایمنی»، «مسکن»، «آموزش» و «فرهنگ و سرگرمی» ابعادی هستند که بیشتر به آن کمک می‌کنند. به‌علاوه شهرهای واقع در مناطق درون زمینی تمایل به ارائه نمرات کیفیت زندگی بالاتری نسبت به شهرهای ساحلی دارند. گورلیچ^۲ و ریگ^۳ (۲۰۲۱) در بررسی و رتبه‌بندی کیفیت زندگی شهرهای اسپانیا پرداخته‌اند که نتایج نشان داد در اسپانیا شهرهای بزرگ از نظر شرایط اجتماعی-اقتصادی رتبه بهتری نسبت به سایرین دارند و رویکردهای ذهنی و عینی الهام‌بخش سنجش کیفیت زندگی هستند. به‌طور کلی از تحلیل و کنکاش در پژوهش‌هایی که در حوزه کیفیت زندگی شهری در ایران و جهان انجام شده است، چنین استنباط می‌شود که اغلب مطالعاتی که به این موضوع می‌پردازند، بر شهرهای بزرگ و کلان‌شهرهای مختلف تمرکز دارند و یا درصدد تحلیل و بررسی موضوعاتی چون، ارزیابی رضایتمندی افراد از سطح کیفیت زندگی، اثرات متغیرهای مختلف بر کیفیت زندگی، واکاوی حول شاخص‌های کیفیت زندگی و رتبه‌بندی مکان‌ها از منظر کیفیت زندگی می‌باشند. با این وجود کیفیت زندگی مفهومی چندوجهی است که نمی‌توان آن را برای تمامی شهرها یکسان انگاشت و این مفهوم بر اساس ویژگی‌ها و شرایط شهرها متفاوت خواهد بود. از این رو پرداختن به این مهم و واکاوی و تدوین عوامل موثر بر ارتقای کیفیت زندگی در انواع شهرهای کوچک و میانی امری ضروری و مهم می‌باشد که در سال‌های اخیر علی‌رغم اهمیت این موضوع مطالعات اندکی در این حوزه انجام شده است. به همین سبب این پژوهش سعی دارد تا با تکیه بر سایر پژوهش‌ها در زمینه مرتبط، متون و منابع معتبر و شاخص‌های قابل‌تعمیم و قابل‌سنجش در کشور ایران به بررسی این موضوع و تدوین شاخص‌ها و عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میانی بپردازد.

از این رو در این پژوهش بر آنیم تا در مقیاس درون استانی، عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میانی را تدوین کنیم یا به عبارت دیگر عواملی که دارای بیشترین تبیین‌کنندگی و تأثیرگذاری بر وضعیت کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میانی می‌باشند را استخراج نماییم. پیرو همین امر استان قزوین به‌عنوان استان منتخب پژوهش جهت انجام مطالعات درون استانی انتخاب گردید. از میان شهرهای این استان شهر قزوین با جمعیت حدود ۴۰۳ هزار نفر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شهرهای میانی ایران، و شهر ضیاءآباد با جمعیتی حدود ۸ هزار نفر به‌عنوان نمونه‌های مطالعاتی پژوهش برگزیده شدند. (مطابق سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران). شهر قزوین به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شهرهای میانی ایران، که علی‌رغم وجود پتانسیل‌های تاریخی متعدد مانند سرای سعدالسلطنه، خیابان سپه، مسجد جامع، کاخ چهل‌ستون و زمینه‌های اقتصادی بسیار همچو شهرک‌های صنعتی البرز و کاسپین و قرارگیری در موقعیت ارتباطی مناسب و نزدیک به پایتخت، از سطح مناسب کیفیت زندگی برخوردار نمی‌باشد، به‌عنوان شهر میانی پژوهش برگزیده شد. شهر ضیاءآباد علی‌رغم وجود پتانسیل‌های اقتصادی مانند شهرک صنعتی حیدریه، تاریخی و گردشگری مانند قلعه تاریخی قزل‌قلعه، امامزاده کمال، طبیعت بسیار مطلوب و موقعیت ارتباطی بسیار مناسب، در سال‌های اخیر بر اساس مشاهدات میدانی نگارندگان و مصاحبه با ساکنین، با پدیده تنزل کیفیت زندگی مواجه بوده و کیفیت زندگی در این شهر از وضعیت

1. Barreira
2. Goerlich
3. Reig

مطلوبی برخوردار نمی‌باشد و برخی از شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی در آن همچو وضعیت مبلمان و زیرساخت‌های شهری و مناسب‌سازی برای معلولین این شهر دارای وضعیت مناسبی نمی‌باشد (اسلامی، ۱۳۹۹: ۱۴). از این‌رو این شهر نیز به‌عنوان شهر کوچک جهت انجام تحلیل‌های پژوهش انتخاب گردید.

مبانی نظری

کیفیت زندگی

کیفیت زندگی مفهومی چندوجهی است که با توجه به ماهیت آن تعاریف متعددی برای آن ارائه شده است (Tiran, 2016: 59). همچنین این مفهوم به زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه مشخص وابسته و تنیده است (Das, 2008: 298). مفهوم کیفیت زندگی یک مفهوم چندبعدی است که باید توسط یک رابطه شبکه‌ای بین مجموعه‌ای از بعدهای گوناگون نشان داده شود (مظفری نیا و مصیب زاده، ۱۴۰۱: ۱۸۸). کیفیت زندگی دارای خصوصیات عمومی تأیید شده‌ای است که به ویژگی‌های رضایت‌بخش و مناسب زندگی افراد دلالت دارد. همچنین یک تفاهم کلی وجود دارد که یک تعریف مناسب و جامع از کیفیت زندگی باید دو بعد بسیار مهم را که اساس و ساختار کیفیت زندگی را شکل می‌دهند، مشخص کند: بعد روان‌شناختی که به یک‌روند درونی وابسته است که حس رضایتمندی از زندگی را فراهم می‌کند و بعد محیطی و فیزیکی که به شرایط بیرونی وابسته است. در ساختار کیفیت زندگی به بعد اول بعد ذهنی و به بعد دوم، بعد عینی گفته می‌شود (Massam, 2002: 145). با این حال باید پذیرفت که کیفیت زندگی مفهومی پیچیده است و در بطن آن، از ارزیابی رفاه اجتماعی یا جامعه تا ارزیابی خاص موقعیت‌های افراد یا گروه‌ها در سطوح مختلف قابل‌دستیابی است. تعاریف عملیاتی کیفیت زندگی متنوع است و تنوع آن نه تنها با استفاده از دیدگاه‌های اجتماعی یا فردگرایانه، بلکه با طیف وسیعی از مدل‌های نظری کاربردی یا جهت‌گیری‌های آکادمیک تقویت می‌شود. بسیاری از پژوهش‌ها نیز در مورد تنوع معانی کیفیت زندگی اظهار نظر کرده‌اند. لیو (۱۹۷۶) بیان کرد که به تعداد افراد تعاریف کیفیت زندگی وجود دارد، زیرا افراد در آنچه مهم می‌دانند متفاوت هستند. یکی از مهم‌ترین دلایل تعدد تعاریف کیفیت زندگی، ماهیت چندبعدی آن متأثر از زمینه و شرایط زندگی مردم یک کشور یا منطقه مشخص می‌باشد. سه دیدگاه جامع در مورد کیفی زندگی وجود دارد: (الف) کیفیت زندگی به‌عنوان کیفیت شرایط زندگی تعریف می‌شود، (ب) کیفیت زندگی به‌عنوان رضایت فرد از شرایط زندگی تعریف می‌شود، (ج) کیفیت زندگی به‌عنوان ترکیبی از شرایط زندگی و رضایت تعریف می‌شود. در مجموع طیف وسیعی از شرایط زندگی که توسط یک فرد تجربه می‌شود قابل‌اندازه‌گیری است. این شرایط ممکن است شامل سلامت جسمانی، شرایط شخصی (ثروت، شرایط زندگی و غیره)، روابط اجتماعی، فعالیت‌ها و فعالیت‌های عملکردی، و تأثیرات اجتماعی و اقتصادی گسترده‌تر باشد (Felce & Perry, 1995: 52-51). اما در خصوص ابعاد ذهنی و میزان رضایت، سنجش کیفیت زندگی بدون گفت‌وگو با مردم جامعه میسر نیست.

شاخص‌های کیفیت زندگی

در این بخش از پژوهش، بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه کیفیت زندگی شهری و پیشینه این موضوع در ایران و جهان و تدقیق ماهیت شاخص‌های عینی و ذهنی به‌کاررفته در پژوهش‌های معتبر، فرآیند مستندسازی و ارائه شاخص‌های نهایی موثر بر کیفیت زندگی شهری انجام می‌شود. به‌منظور استخراج شاخص‌های نهایی پژوهش، تلاش بر آن بوده است که شاخص‌های برگزیده‌شده در عین پوشش ماهیت پژوهش در نمونه‌های مطالعاتی، از منظر سنجه‌هایی

چون: قابلیت تطبیق، قابلیت سنجش، تعدد ارجاعات (تعداد پژوهش‌های بهره برده از شاخص)، استقلال شاخص (بیان نکردن عناصر همسان و هم‌پوشان) موردبررسی قرار گیرند و درنهایت با توجه به ماهیت پژوهش و ویژگی‌های شهرهای مورد مطالعه انتخاب شوند.

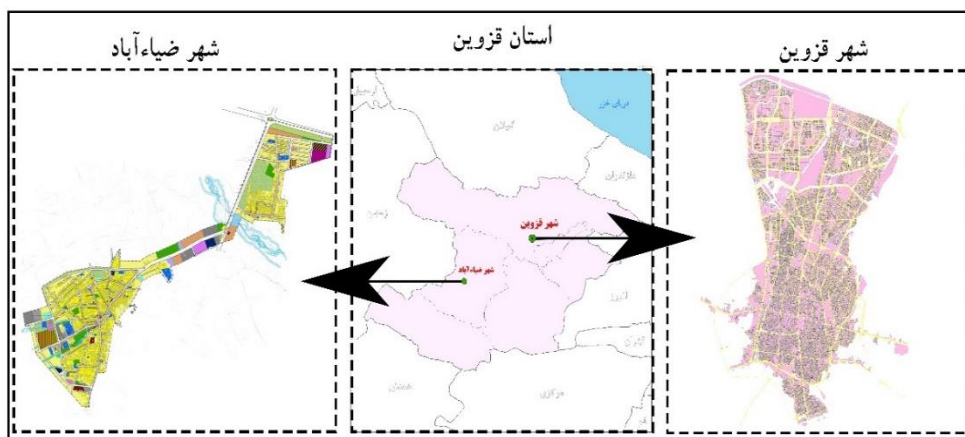
جدول ۱. شاخص‌های کیفیت زندگی

شاخص	Zebradast, 2009	Rabe et al, 2018	Das, 2008	Santos et al, 2007	Kowaltowski et al, 2006	Berger et al, 2008	Ulengin et al, 2001	Patil & Sharma, 2020	Uysa & Sirgy, 2019	Biatowolska, 2016	Bonaiuto et al, 2015	Macke et al, 2018	Garcia-Bembabeu, 2021	Amiraslani, 2021	Garau & Pavan, 2018	قنبری و همکاران, ۱۴۰۱	فانسی میرسعید و همکاران, ۱۴۰۰	قلی مطلق، درویشی, ۱۴۰۰	رحیمی امیرآباد، رحمانی, ۱۳۹۹
دسترسی به آب	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
دسترسی به برق	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
دسترسی به گاز	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت حمل و نقل عمومی		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت پارکینگ خودرو در شهر						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
توانایی خرید و مالکیت خودرو						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت ترافیک			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت پیاده‌روی					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت آلودگی هوا		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت آلودگی صوتی			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت سواد و تحصیلات					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت مسکن					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
هزینه‌های تأمین زمین و مسکن		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
اجاره‌بهای مسکن	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
اندازه مسکن	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
نرخ جرم و جنایت				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت بیکاری					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
روابط همسایگی			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
دسترسی به مراکز فرهنگی				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت پارک‌ها و فضاهای سبز و باز			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت فضاهای عمومی				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
هماهنگی قومی و فرهنگی				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
هزینه‌های زندگی		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت خیابان‌ها و پیاده‌روها					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
اعتماد به مدیریت شهری					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت خدمات اداری					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
دسترسی به امکانات ورزشی			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
میزان درآمد	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت تعاملات اجتماعی				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت مبلمان شهری				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
توجه به نیازهای معلولین در شهر		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
کیفیت منظر شهری		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
فرصت‌های اقتصادی در شهر					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وضعیت اشتغال در شهر		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
وجود فضاهای مناسب کودکان					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
امنیت زنان و کودکان در فضاهای شهری	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

*	*	*	*	*			*	*	*	*					وضعیت کلی امنیت در شهر
				*					*						کیفیت نور و روشنایی در فضاهای شهری
		*		*											جذابیت محل زندگی
				*					*						کیفیت خدمات و تجهیزات شهری
			*		*										تراکم جمعیتی
				*		*			*	*	*				کیفیت جمع‌آوری زباله شهری
				*											رسیدگی به شکایات مردمی
	*		*			*	*		*	*	*				دسترسی به مراکز بهداشتی و درمانی
*			*			*	*			*	*	*			فرصت‌های فراغت و تفریح در شهر
	*								*		*	*			نظافت و پاکیزگی فضاهای شهری
*	*					*	*		*	*	*				کیفیت آموزش در شهر
						*			*				*	*	شلوغی و ازدحام
*													*		مشارکت مردم در تصمیمات محلی
	*					*	*		*				*		دسترسی به مراکز خرید
						*	*								قیمت کالاها و خدمات در شهر
						*	*								وضعیت میزان دستمزد در شهر
	*				*								*		اعتماد به‌نظام حقوقی و مردمی
					*										امید به زندگی
	*								*	*	*				دسترسی به مراکز آموزشی
									*						دسترسی به مراکز سوخت
									*						کیفیت خدمات بانکی در شهر
						*			*						کیفیت خدمات پستی در شهر
						*			*	*	*				کیفیت سیستم فاضلاب شهری
				*				*							میانگین پس‌انداز و توانایی مواجهه با هزینه‌های مالی غیرمنتظره

محدوده مورد مطالعه

با توجه به ماهیت پژوهش دو شهر قزوین و ضیاءآباد به‌عنوان نمونه‌های مطالعاتی پژوهش انتخاب شده‌اند. شهر قزوین به‌عنوان مرکز استان قزوین دارای با جمعیت ۴۰۲۷۴۸ (مطابق آخرین سرشماری نفوس و مسکن انجام‌شده در سال ۱۳۹۵ توسط مرکز آمار ایران) بااهمیت‌ترین شهر استان است و در پهنه شمالی استان واقع شده است. ازجمله ویژگی‌های مهم این شهر می‌توان به تاریخچه غنی، موقعیت ممتاز ارتباطی، نزدیکی به پایتخت، اقلیم مناسب و جاذبه‌های گردشگری بی‌شمار آن اشاره کرد. قزوین دارای ظرفیت‌های بسیاری است که موجب تبدیل آن به شهری مهاجرپذیر شده است، و مهاجرانی از استان‌های مجاور برای زندگی به آن مهاجرت کرده‌اند. به همین دلیل سطح کیفیت زندگی در این شهر مسئله بسیار بااهمیتی می‌باشد. شهر ضیاءآباد با جمعیت ۸۲۶۲ نفر یکی از شهرهای کوچک استان قزوین است که در فاصله ۶۰ کیلومتری جنوب غربی قزوین و در پهنه مرکزی استان واقع شده است. این شهر به علت سابقه تاریخی خود و قرارگیری در مجاور مسیرهای مواصلاتی از جایگاه قابل توجهی در استان قزوین برخوردار است.

شکل ۱. موقعیت شهر قزوین و ضیاءآباد در استان قزوین

روش پژوهش

هدف پژوهش، تبیین عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهرهای میانی و کوچک است. در راستای دستیابی به این هدف، روش تحقیق، کاربردی و مبتنی بر روش‌های کمی می‌باشد. برای گردآوری اطلاعات از تکمیل پرسشنامه در راستای جستجوی نظرات مردمی استفاده شده است. شاخص‌های مورد ارزیابی در تحقیق با تأکید بر انطباق‌پذیری با شهرهای میانی و کوچک با مروری بر متون و منابع مرتبط استخراج گردیده‌اند. به عبارت دیگر، رویکرد حاکم بر این پژوهش روش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه حول کیفیت زندگی شهری است، که در آن از مقیاس امتیاز گذاری پنج‌گانه طیف لیکرت استفاده شده است. در راستای تحلیل داده‌ها و نیل به هدف پژوهش پس از استخراج شاخص‌های ۶۰ گانه کیفیت زندگی، در ابتدا شاخص‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی در نرم‌افزار SPSS به عامل‌های مجزا و ساختارمندی تفکیک شدند و در ادامه برای سنجش عوامل موثر بر ارتقای سطح کیفیت زندگی در شهرها از روش رگرسیون گام‌به‌گام استفاده گردید. در نهایت عوامل موثر بر ارتقای کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میانی استخراج گردید. به منظور نمونه‌گیری در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده که در آن همه اعضا از شانس برابر برای انتخاب برخوردارند، استفاده می‌شود و با استفاده از فرمول کوکران که یکی از فرمول‌های رایج برای به دست آوردن حجم نمونه در مطالعات شهری و اجتماعی است، تعداد نمونه محاسبه می‌شود. بر اساس فرمول کوکران برای شهر کوچک (ضیاءآباد) با جامعه آماری ۸۲۶۲ نفری، تعداد نمونه‌ای معادل با ۳۶۷ نفر لازم است و برای شهر میانی (قزوین) با جامعه آماری ۴۰۲۷۴۸ تعداد نمونه‌ای معادل با ۳۸۳ نفر مورد نیاز است. شایان ذکر است پرسشنامه‌های این پژوهش در بهمن و اسفندماه سال ۱۴۰۰ گردآوری و تحلیل شده‌اند.

یافته‌ها

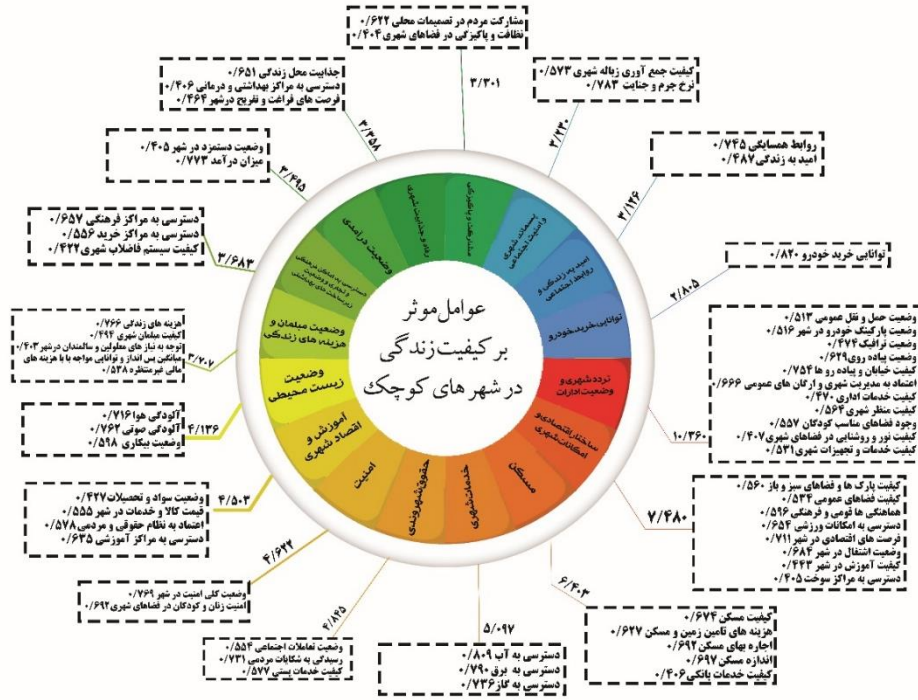
به منظور نیل به هدف پژوهش و تعدد شاخص‌های حاصل از چارچوب مفهومی و به منظور بومی‌سازی شاخص‌ها و شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای میانی و کوچک، از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده می‌شود. تحلیل عاملی یکی از مهم‌ترین روش‌های ساماندهی و خلاصه‌سازی متغیرها می‌باشد که در پنج گام مجزا بر اساس جدول (۲) انجام می‌شود:

جدول ۲. مراحل تحلیل عاملی پژوهش

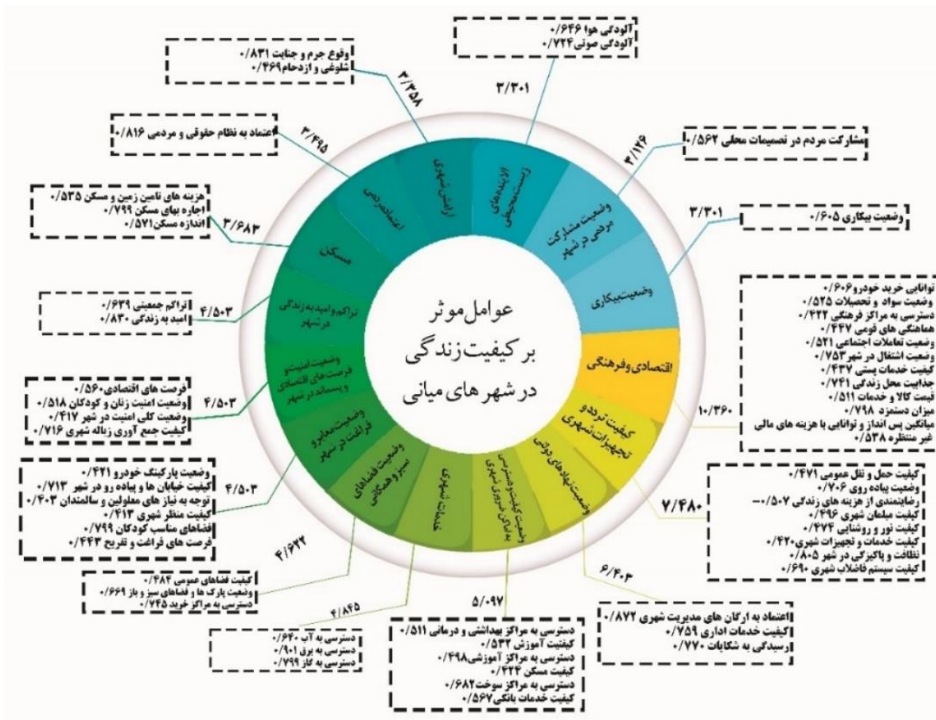
مرحله	نام مراحل	توضیحات
مرحله اول	تشکیل ماتریس اولیه اطلاعات ^۱	اولین گام در روش تحلیل عاملی، بعد از استخراج معیارها و شاخص‌های موردنظر از متون معتبر، تشکیل ماتریس اولیه اطلاعات است (زبردست، خلیلی و دهقانی، ۱۳۹۲). ماتریسی دارای ۳۶۷ ردیف برای شهر کوچک و ۳۸۳ ردیف برای شهر میانی به‌عنوان ماتریس اولیه اطلاعات تشکیل شد. پاسخ سوالات مربوط به هر شاخص، از طریق طیف پنج‌گانه لیکرت دریافت و مقدار اختصاص‌یافته به هر شاخص با توجه به پاسخ دریافتی، در بازه ۱ تا ۵ ارزش‌گذاری شد.
مرحله دوم	بررسی مقادیر اشتراکات مربوط به هر متغیر با سایر متغیرهای مربوط ^۲	در این پژوهش، روش تحلیل عاملی با ۶۰ شاخص اجرا شد. در شهر ضیاءآباد (شهر کوچک) و قزوین (شهر میانی) مقادیر عددی هیچ‌یک از شاخص‌ها در جدول اشتراکات کمتر از ۰/۴ به دست نیامد. در شهر ضیاءآباد تمامی متغیرهای به کار گرفته‌شده در تحلیل، واریانس بالای مشترکی دارند. شاخص توانایی خرید خودرو (۰/۸۵۱) دارای بیشترین اشتراک و وضعیت پیاده‌روی (۰/۵۹۲) دارای کمترین مقدار اشتراک نسبت به واریانس تبیین شده به‌وسیله ترکیبی از عامل‌های استخراج‌شده هستند. در شهر قزوین نیز شاخص دسترسی به برق (۰/۹۰۱) دارای بیشترین اشتراک و کیفیت آموزش در شهر (۰/۴۳۱) دارای کمترین مقدار اشتراک نسبت به واریانس تبیین شده به‌وسیله ترکیبی از عامل‌های استخراج‌شده هستند.
مرحله سوم	بررسی مقادیر آزمون‌های اولکین ^۳ ، آزمون کرویت بارتلت ^۴ و ماتریس همبستگی	در آزمون KMO اگر مقدار بیشتر از ۰/۷ باشد، همبستگی میان داده‌ها برای تحلیل داده‌ها مناسب خواهد بود (زبردست، خلیلی و دهقانی، ۱۳۹۲). شهر ضیاءآباد (شهر کوچک)، مقدار آزمون KMO، ۰/۷۶۷ است و در شهر قزوین نیز مقدار آزمون KMO ۰/۶۰۷ می‌باشد. که می‌توان نتیجه گرفت که همبستگی میان داده‌ها در هر دو شهر مناسب است. همچنین مقدار آماره بارتلت در حد پذیرش قرار دارد.
مرحله چهارم	بررسی واریانس تبیین شده ^۵	در شهر ضیاءآباد برآیند تحلیل عاملی در کاهش و خلاصه‌سازی شاخص‌ها و سنجش‌های کیفیت زندگی شهری، به ۱۶ عامل نهایی منتج شده است. در این تحلیل، مقادیر ویژه مربوط به تمامی عوامل بیانگر موضوع بالاتر از ۱ است که این مقدار در عامل اول (۶/۱۲۶) و در عامل شانزدهم برابر (۱/۶۸۳) است. همچنین مجموع واریانس تجمعی ۱۶ عامل استخراج‌شده نهایی ۷۴/۱۵ درصد است. این امر نشان می‌دهد عوامل به‌دست‌آمده تا حد نسبتاً زیادی به موضوع کیفیت زندگی شهری مربوط است. در شهر قزوین برآیند تحلیل عاملی، منجر به تولید ۱۵ عامل نهایی شد که مقادیر ویژه تمامی عوامل بالاتر از مقدار ۱ می‌باشند که این مقدار در عامل اول (۱۴/۵۵) و در عامل پانزدهم (۱/۰۹۶) می‌باشد. همچنین مجموع واریانس تجمعی ۱۵ عامل استخراج‌شده نهایی ۷۷/۷۷ درصد است. این امر نشان می‌دهد عوامل به‌دست‌آمده در شهر قزوین تا حد بسیار زیادی به موضوع کیفیت زندگی شهری مربوط است.
مرحله پنجم	محاسبه ماتریس عاملی دوران یافته و تعیین مقادیر ارتباط شاخص‌ها با عوامل منتخب برای نام‌گذاری و تفسیر عوامل مربوطه ^۵	در شهر ضیاءآباد، نام‌گذاری و تفسیر عوامل مربوطه بر اساس ماتریس عاملی چرخش یافته نهایی، ۱۶ عامل نهایی مؤثر بر کیفیت زندگی شهری در شهرهای کوچک به دست آمد و نام‌گذاری شدند. که عامل تردد شهری و وضعیت ادارات شهر با مقدار (۱۰/۳۶۰) درصد (حداکثر) و عامل توانایی خرید خودرو ۲/۸۰۵ درصد (حداقل) از واریانس کل را شامل شده‌اند. حداقل مقدار استاندارد برای تحلیل شاخص‌ها عدد ۰/۴ در نظر گرفته شد که از میان شاخص‌های ۶۰ گانه شاخص تراکم جمعیتی به علت کمتر بودن مقدار آن از ۰/۴ در تحلیل حذف گردید. بدین ترتیب عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی شهری در شهرهای کوچک (شهر ضیاءآباد) شناسایی شدند. در شهر قزوین نیز، ۱۵ عامل نهایی مؤثر بر کیفیت زندگی در شهرهای میانی به دست آمد و نام‌گذاری شدند. که عامل اقتصاد و فرهنگ شهری با مقدار (۱۲/۸۸۴) درصد (حداکثر) و عامل وضعیت بیکاری (۲/۳۲۵) درصد (حداقل) از واریانس کل را شامل شده‌اند. همچنین حداقل مقدار استاندارد برای تحلیل شاخص‌ها عدد ۰/۴ در نظر گرفته شد که از میان شاخص‌های ۶۰ گانه در شهر قزوین، شاخص دسترسی به امکانات ورزشی به

1. Initial Matrix
2. Communalities Checking
3. KMO
4. Explained Variance Checking
۵. Rotated Component Matrix Counting

علت کمتر بودن مقدار آن از ۰/۴ توسط نرم افزار از تحلیل حذف گردید.

شکل ۲. عوامل کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میزان تأثیر آن‌ها بر سطح کیفیت زندگی

شکل ۳. عوامل کیفیت زندگی در شهرهای میانی و میزان تأثیر آن‌ها بر سطح کیفیت زندگی

تحلیل رگرسیونی و تحلیل عوامل موثر بر ارتقای کیفیت زندگی

برای شناسایی عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای ضیاءآباد و قزوین، با توجه به دیدگاه شهروندان، از

روش تحلیل رگرسیونی چندمتغیره استفاده می‌شود. در این پژوهش، متغیر وابسته (میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی شهری در شهرهای مربوطه) و متغیرهای مستقل (تمامی عوامل استخراج‌شده از تحلیل عاملی شاخص‌های موثر بر کیفیت زندگی شهری در شهرهای کوچک و میانی) است. در تحلیل رگرسیونی، به‌منظور تعیین اهمیت نسبی هر یک از متغیرهای مستقل، می‌توان از ضرایب بتا استفاده کرد. در این تحلیل از روش گام‌به‌گام استفاده شده است. در تحلیل رگرسیونی گام‌به‌گام در وهله اول مدلی که ضریب تعیین تعدیل‌شده بالاتری نسبت به سایر مدل‌های ارائه‌شده دارد، به‌عنوان مدل نهایی، جهت تحلیل‌های پژوهش انتخاب می‌شود. در تحلیل رگرسیونی مربوط به شهر ضیاء‌آباد، مدل انتخاب‌شده با ضریب تعیین تعدیل‌شده، $0/526$ در میان سایر مدل‌های ارائه‌شده در تحلیل دارای بیشترین ضریب تعیین تعدیل‌شده می‌باشد و به‌عنوان مدل نهایی تحلیل برگزیده می‌شود. در شهر قزوین نیز مدل انتخاب‌شده دارای ضریب تعیین تعدیل‌شده $0/647$ است که بالاترین مقدار در میان سایر مدل‌ها می‌باشد و به‌عنوان مدل نهایی انتخاب می‌شود. جدول (۳) نشان‌دهنده مشخصات مدل‌های نهایی انتخاب‌شده پژوهش در شهرهای ضیاء‌آباد و قزوین است. گام بعدی ورود عامل‌ها به تحلیل رگرسیون و سنجش میزان تبیین و تأثیرگذاری آن‌ها بر متغیر وابسته می‌باشد. در تحلیل رگرسیونی شهر ضیاء‌آباد، ۱۶ عامل مستخرج از تحلیل عاملی وارد تحلیل رگرسیونی شدند که در نهایت ۱۳ عامل به همراه اهمیت نسبی هریک از متغیرهای مستقل در تبیین متغیر وابسته استخراج و به ترتیب تبیین‌کنندگی و اثرگذاری ارائه گردیدند. بر اساس مقدار بتا عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهر ضیاء‌آباد، عامل امید به زندگی و روابط اجتماعی بیشترین تأثیر را در ارتقای کیفیت زندگی در شهر ضیاء‌آباد دارا است و بیشترین تبیین‌کنندگی و اثرگذاری را بر کیفیت زندگی در شهر ضیاء‌آباد دارد ($\beta = 0/292$) و ضریب اهمیت آن ۱ است. پس‌از آن، عامل امنیت ($\beta = 0/289$)، عامل خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری ($\beta = 0/238$)، عامل هزینه‌های زندگی و وضعیت مبلمان شهری ($\beta = 0/223$) و عامل تردد و شهری و وضعیت ادارات ($\beta = 0/219$) ضرایب اهمیت ۲ تا ۵ را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین ضریب بتا نشان می‌دهد و عامل توانایی خرید خودرو ($\beta = 0/102$) کمترین اهمیت را در تأثیرگذاری و تبیین کیفیت زندگی در شهر ضیاء‌آباد دارا می‌باشد. در تحلیل رگرسیونی شهر قزوین، به‌مانند روند تحلیل قبل، ۱۵ عامل مستخرج از تحلیل عاملی وارد تحلیل رگرسیونی شدند که در نهایت ۱۳ عامل به همراه اهمیت نسبی هر یک از متغیرهای مستقل در تبیین متغیر وابسته استخراج و به ترتیب تبیین‌کنندگی و اثرگذاری ارائه گردیدند. بر اساس مقدار بتای عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهر قزوین، عامل خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری بیشترین تأثیر را در ارتقای کیفیت زندگی در شهر قزوین دارا می‌باشد و بیشترین تبیین‌کنندگی و اثرگذاری را بر کیفیت زندگی در شهر قزوین دارد ($\beta = 0/474$) و ضریب اهمیت آن ۱ است. پس‌از آن، عامل وضعیت فضاهای سبز و همگانی در سطح شهر ($\beta = 0/374$)، عامل وضعیت امنیت و فرصت‌های اقتصادی ($\beta = 0/312$)، عامل تراکم و امید به زندگی در شهر ($\beta = 0/245$) و عامل اقتصادی و فرهنگی ($\beta = 0/180$) ضرایب اهمیت ۲ تا ۵ را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین ضریب بتا نشان می‌دهد که عامل وضعیت نهادهای دولتی ($\beta = 0/066$) کمترین در تأثیرگذاری و تبیین کیفیت زندگی را در شهر قزوین دارا می‌باشد. جدول (۴) و (۵) نشان‌دهنده مشخصات عوامل نهایی موثر بر کیفیت زندگی در شهر ضیاء‌آباد و قزوین می‌باشد. با استفاده از این تحلیل، عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی در شهرهای ضیاء‌آباد و قزوین به دست می‌آید. در همین باره عواملی که دارای بیشترین تبیین‌کنندگی و اثرگذاری را بر سطح کیفیت زندگی در شهرهای مورد مطالعه داشتند به‌عنوان عوامل موثر بر ارتقاء سطح کیفیت زندگی در این شهرها در نظر گرفته می‌شوند.

جدول ۳. مدل‌های نهایی برگزیده در تحلیل رگرسیونی شهرهای ضیاءآباد و قزوین

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار برآورد
شهر ضیاءآباد	۰/۷۳۷	۰/۵۴۳	۰/۵۲۶	۰/۶۷۳
شهر قزوین	۰/۸۱۲	۰/۶۵۹	۰/۶۴۷	۰/۵۲۷

جدول ۷. عوامل نهایی موثر بر کیفیت زندگی شهری در شهر ضیاءآباد

عوامل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
	ضریب بتا (β)	خطای معیار	ضریب بتا (β)	آزمون T
مقدار ثابت	۲/۲۷۰	-۰/۳۵	-	۶۴/۵۸۹
امید به زندگی و روابط اجتماعی	-۰/۲۸۶	-۰/۳۵	۰/۲۹۲	۸/۱۱۹
امنیت	۰/۲۸۲	-۰/۳۵	۰/۲۸۹	۸/۰۲۶
وضعیت خدمات شهری	-۰/۲۳۳	-۰/۳۵	۰/۲۳۸	۶/۶۲۴
هزینه‌های زندگی و وضعیت مبلمان شهری	۰/۲۱۸	-۰/۳۵	۰/۲۲۳	۶/۱۸۹
تردد شهری و وضعیت ادارات	-۰/۲۱۴	-۰/۳۵	۰/۲۱۹	۶/۰۸۷
مسکن	-۰/۲۰۹	-۰/۳۵	۰/۲۱۳	۵/۹۳۰
رفاه و جذابیت شهری	۰/۱۹۶	-۰/۳۵	۰/۲۰۱	۵/۵۷۶
وضعیت امکانات شهری و ساختار اقتصادی شهر	-۰/۱۸۰	-۰/۳۵	۰/۱۸۴	۵/۱۰۸
آموزش و اقتصاد شهری	-۰/۱۷۱	-۰/۳۵	۰/۱۷۵	۴/۸۵۵
وضعیت درآمدی	-۰/۱۴۷	-۰/۳۵	۰/۱۵۰	۴/۱۸۰
دسترسی به اماکن فرهنگی و تجاری و وضعیت زیرساخت‌های بهداشتی	-۰/۱۳۸	-۰/۳۵	۰/۱۴۱	۳/۹۲۷
پسماند شهری و امنیت اجتماعی	-۰/۱۲۹	-۰/۳۵	۰/۱۳۲	۳/۶۷۱
توانایی خرید خودرو	-۰/۱۰۰	-۰/۳۵	۰/۱۰۲	۲/۸۳۸

جدول ۸. عوامل نهایی موثر بر کیفیت زندگی شهری در شهر قزوین

عوامل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
	ضریب بتا (β)	خطای معیار	ضریب بتا (β)	آزمون T
مقدار ثابت	۲/۳۶۸	۰/۰۲۷	-	۱۱۳/۴۳۹
وضعیت خدمات شهری	۰/۴۲۰	۰/۰۲۷	۰/۴۷۴	۱۵/۵۹۸
وضعیت فضاهای سبز و همگانی در شهر	۰/۳۳۲	۰/۰۲۱	۰/۳۷۴	۱۲/۳۰۷
وضعیت امنیت و فرصت‌های اقتصادی و پسماند در شهر	۰/۲۷۷	۰/۰۲۷	۰/۳۱۲	۱۰/۴۶۴
تراکم و امید به زندگی شهری	۰/۲۱۷	۰/۰۲۷	۰/۲۴۵	۸/۶۰۷
اقتصادی و فرهنگی	۰/۱۵۹	۰/۰۲۷	۰/۱۸۰	۵/۹۱۴
وضعیت معابر و فراغت در شهر	۰/۱۲۶	۰/۰۲۷	۰/۱۴۳	۴/۶۹۲
کیفیت و دسترسی به اماکن ضروری شهری	۰/۱۲۴	۰/۰۲۷	۰/۱۳۹	۴/۵۸۸
مسکن	۰/۱۱۷	۰/۰۲۷	۰/۱۳۲	۴/۳۲۷
وضعیت مشارکت مردمی	۰/۱۱۶	۰/۰۲۷	۰/۱۳۱	۴/۳۰۴
آلاینده‌های محیط زیستی	۰/۰۹۳	۰/۰۲۷	۰/۱۰۴	۳/۴۳۷
کیفیت تردد و تجهیزات شهری	۰/۰۸۵	۰/۰۲۷	۰/۰۹۶	۳/۱۷۲
اعتماد مردمی	۰/۰۶۸	۰/۰۲۷	۰/۰۷۶	۲/۵۰۸
وضعیت نهادهای دولتی	۰/۰۵۸	۰/۰۲۷	۰/۰۶۶	۲/۱۶۷

بحث

در نهایت با توجه به یافته‌های فوق می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که موضوع کیفیت زندگی مفهومی چندبعدی و پویا است که ارتباطی مستقیم با نوع شهرها و ویژگی‌های خاص شهرها دارد. از این‌رو کیفیت زندگی می‌تواند شهر به شهر متفاوت بوده و با شاخص‌های متفاوتی تعریف شود. یکسان انگاشتن کیفیت زندگی و شاخص‌های آن در تمامی شهرها امر نادرستی می‌باشد که می‌تواند موجب تنزل سطح کیفیت زندگی و عدم موفقیت برنامه‌های ارتقاء کیفیت زندگی شود. پیرو همین امر می‌توان بیان نمود که کیفیت زندگی و عوامل موثر بر آن در شهرهای کوچک و میانی یکسان نمی‌باشند. زیرا هر یک از این شهرها که بر حسب گونه‌بندی شهرها بر اساس اندازه شهر و عامل جمعیت تقسیم‌بندی شده‌اند، دارای ویژگی‌ها و خصوصیات خاص خود با شهروندانی با فرهنگ و تفکر متفاوت هستند که همین موارد موجب می‌شود که عوامل موثر بر کیفیت زندگی در هر یک از این شهرها متفاوت باشند.

طبق تحلیل‌ها و بررسی‌های انجام‌شده عوامل موثر بر کیفیت زندگی شهری در شهر قزوین به‌عنوان یک نمونه از شهرهای میانی ایران و شهر ضیاءآباد به‌عنوان یک شهر کوچک استخراج شد. در شهر قزوین خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری، وضعیت فضاهای همگانی و سبز و عوامل اقتصادی، اجتماعی بیشترین تأثیر و تبیین‌کنندگی را بر کیفیت زندگی شهری دارا بود. در شهر قزوین عامل خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری دارای بیشترین ضریب بتا و تأثیرگذاری بر کیفیت زندگی شهری است. این موضوع احتمالاً با توجه به این‌که در سال‌های اخیر شهر قزوین با بحران بی‌سابقه کمبود آب و برق مواجه است قابل‌تحلیل است. کمبود آب و برق موجب تأثیر بر جنبه‌های مختلف زندگی و بروز مشکلات متعددی برای شهروندان شده است؛ زیرا قطعی‌های مکرر برق و فشار اندک آب باعث تحت تأثیر قرار گرفتن سایر فعالیت و به دنبال آن کاهش سطح کیفیت زندگی در این شهر شده است. بنابراین با توجه به اهمیت آب و برق در زندگی انسان‌ها و تأثیرگذاری این دو شاخص بر بسیاری از جنبه‌های زیست انسانی و با عنایت به بحران در این شاخص‌ها در شهر قزوین، عامل خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری دارای بیشترین تأثیرگذاری و تبیین بر کیفیت زندگی در شهر قزوین شده است. عامل وضعیت فضاهای سبز و همگانی در شهر قزوین دارای رتبه دوم در تبیین کیفیت زندگی شهری بوده است. قزوین به‌طور تاریخی در میان باغات محصور بوده، اما در سال‌های اخیر این باغات در معرض تخریب قرار گرفته‌اند و بخشی از آن‌ها تغییر کاربری پیدا کرده‌اند. همین عامل سبب دوری افراد از طبیعت و تغییر سبک زندگی خانواده‌های قزوینی شده است. عامل وضعیت امنیت و فرصت‌های اقتصادی و پسماند در شهر دارای رتبه سوم در تبیین کیفیت زندگی در شهر قزوین می‌باشد. زیرا در سال‌های اخیر فرصت‌های اقتصادی در شهر قزوین به‌شدت کاهش یافته و برخی از نیروی جوان جهت یافتن شغل و درآمد ناچارند به شهرهای دیگر مانند تهران روی آورند و به‌طورکلی میزان رضایتمندی از وضعیت اقتصادی نیز در شهر قزوین از وضعیت مطلوبی برخوردار نمی‌باشد. نکته دیگر این‌که قزوین از منظر امنیت در میان شهرها و استان‌های امن کشور قرار دارد و میزان رضایتمندی از وضعیت امنیت و ایمنی در شهر قزوین در وضعیت مناسبی قرار دارد (قلی مطلق، درویشی، ۱۴۰۰: ۵۸۹-۵۹۰) و حفظ این وضعیت و برقراری امنیت و آرامش خاطر برای شهروندان امری ضروری و بنیادین است، اما در سال‌های اخیر افزایش وقوع برخی جرم‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی در سطح شهر موجب بروز نگرانی‌های بسیار در این‌باره شده است. از این‌رو این عامل نیز در میان عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهر قزوین دیده می‌شود. در مورد سایر عوامل نیز نقش عوامل با محوریت اقتصادی و فرهنگی در تبیین کیفیت زندگی در شهر قزوین به‌شدت دیده می‌شود که این امر نشان از وضعیت نه‌چندان مناسب درآمد و اشتغال و دستمزد در شهر قزوین می‌باشد. به نظر می‌رسد

که بحران کمبود آب و برق، اندک بودن مراکز تجاری و خرید و فضاهای سبز و همگانی و وضعیت نامناسب اقتصادی در شهرها احتمالاً میان شهرهای میانی دیگر کشور نیز کمابیش قابل مشاهده است. از این رو شاید بتوان عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهر قزوین را برای بسیاری از شهرهای میانی کشور نیز مشابه فرض کرد. هرچند این موضوع می‌تواند در تحقیقات آتی مورد آزمون قرار گیرد.

در شهر ضیاءآباد به‌عنوان شهر کوچک پژوهش، عامل امید به زندگی و وضعیت روابط اجتماعی در شهر دارای بیشترین ضریب بتا و تأثیرگذاری بر کیفیت زندگی شهری بودند؛ شاید به این دلیل که شهرهای کوچک اغلب در گذشته به‌صورت روستاهایی بوده‌اند که در گذر زمان تبدیل به شهر شده‌اند و بسیاری از ساکنان آن‌ها یا با یکدیگر دارای نسبت‌های خویشاوندی هستند و یا از دوستان و آشنایان یکدیگرند. از این رو ساکنان این شهرها از دیرباز تاکنون روابط اجتماعی و تعاملات بسیار قوی و صمیمی با یکدیگر داشته‌اند. این امر موجب تقویت مشارکت، صمیمیت، امنیت و ... شده بود. اما در سال‌های اخیر بر اثر عواملی مانند مهاجرت این روابط و تعاملات در حال گسست است و روابط اجتماعی و صمیمیت بین افراد دیگر مثل گذشته در بین افراد رواج ندارد. روابط اجتماعی قوی و صمیمی در شهرهای کوچک موضوعی است که به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم می‌تواند بر بسیاری از مسائل دیگر، همچون تعاملات اجتماعی، مشارکت شهروندان، امنیت، مسائل اقتصادی و پیشرفت شهر اثرگذار باشد. از این رو کمرنگ شدن این امر در سال‌های اخیر امری بسیار مهم و تأثیرگذار است و می‌تواند موجب تنزل سطح کیفیت زندگی شود. از سوی دیگر مبلمان شهری نیز در شهر ضیاءآباد مانند بسیاری از شهرهای کوچک در ایران از وضعیت مطلوبی برخوردار نمی‌باشد (اسلامی، ۱۳۹۹: ۱۵)، به همین دلیل این عامل نیز در میان عوامل موثر بر وضعیت کیفیت زندگی در شهر ضیاءآباد قرار گرفته است. در مقابل عامل توانایی خرید خودرو در شهر ضیاءآباد دارای کمترین مقدار بتا و از عوامل موثر بر کیفیت زندگی می‌باشد. زیرا در بسیاری از شهرهای کوچک مسافت‌ها به‌صورت پیاده طی می‌شوند و با توجه به ابعاد شهر نیاز زیادی به حرکت با ماشین نیست.

حال با توجه به بررسی در دو شهر می‌توان این‌گونه بیان نمود که در شهر قزوین به‌عنوان شهر میانی پژوهش، خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری، فضاهای همگانی و سبز و عواملی با محوریت اقتصادی و اجتماعی و تراکم و امید به زندگی دارای بیشترین تأثیر بر سطح کیفیت زندگی می‌باشند. اما در شهر ضیاءآباد به‌عنوان شهر کوچک پژوهش، عواملی چون امید به زندگی و روابط اجتماعی، امنیت، خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری، هزینه‌های زندگی و وضعیت مبلمان شهری، تردد شهری و وضعیت ادارات دارای بیشترین اثرگذاری بر کیفیت زندگی هستند. این امر نشان از اهمیت و تأثیرگذاری بالای خدمات شهری و امنیت و امید به زندگی بر کیفیت زندگی هر دو شهر بود. عامل وضعیت مسکن در هر دو شهر در وضعیت یکسانی قرار دارد و تأثیرگذاری عامل مسکن بر سطح کیفیت زندگی در هر دو شهر تقریباً در یک سطح قرار دارد.

نتیجه‌گیری

کیفیت زندگی مفهومی سهل و ممتنع است که جنبه‌های مختلف زیست شهری را پوشش می‌دهد این مفهوم را می‌توان به‌عنوان عاملی تعیین‌کننده در تعالی و پیشرفت شهرها و رضایت ساکنین از زیست شهری خود تعریف کرد. از این منظر، کیفیت زندگی شهری هم ویژگی‌های عینی (ویژگی‌های محیطی و مکانی خارجی) و هم ویژگی‌های ذهنی (بینش‌های فردی و درک شرایط موضوعی و غیرمادی) را در بر می‌گیرد. چنان‌که اشاره شد کیفیت زندگی مفهومی پیچیده است که در بطن آن، از ارزیابی رفاه جامعه تا ارزیابی خاص موقعیت‌های افراد یا گروه‌ها در سطوح مختلف

قابل‌دستیابی است. در نتیجه تلقی افراد در شهرها و جوامع مختلف از مفهوم کیفیت زندگی و عوامل موثر بر آن می‌تواند متفاوت باشد. هدف این پژوهش، شناسایی عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی شهری در شهرهای میانی و کوچک بود. وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌های مشابه، مطالعه تطبیقی و تحلیل داده‌های ثانویه با روش‌های آماری (تحلیل عاملی اکتشافی، تحلیل رگرسیون چندمتغیره) برای تبیین عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی شهری در دو شهر ضیاءآباد به‌عنوان شهر کوچک و قزوین به‌عنوان شهر میانی از یک سو و از سوی دیگر تدوین و معرفی عوامل موثر ارتقاء کیفیت زندگی برای هر یک از گونه‌های شهرهای میانی و کوچک است. زیرا برای بررسی یا ارتقاء کیفیت زندگی شهرها، اغلب از یک دسته شاخص‌های یکسان برای تمامی شهرها استفاده می‌شود که با توجه به ویژگی‌های شهرها و ماهیت کیفیت زندگی، روش قابل‌نقدی به نظر می‌رسد. در برنامه‌ریزی شهری برای ارتقاء و بهبود وضعیت کیفیت زندگی برای هر شهر باید با توجه به ویژگی‌ها و شرایط آن شهر عوامل و شاخص‌هایی انتخاب شوند. از این رو این پژوهش با بهره‌گیری از گونه‌بندی شهرها بر اساس اندازه شهر، عواملی را به‌صورت خاص و ویژه، برای شهرهای میانی و شهرهای کوچک ارائه کرده است.

بر اساس نتایج حاصله از تحلیل عاملی اکتشافی، در شهر ضیاءآباد ۱۶ عامل و در شهر قزوین ۱۵ عامل به‌عنوان عوامل موثر بر کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میانی شناخته شدند. در راستای ارائه و تبیین عوامل موثر بر ارتقاء کیفیت زندگی شهری در شهرهای کوچک و میانی، عوامل مستخرج از تحلیل عاملی با روش رگرسیون چندمتغیره و روش گام‌به‌گام تحلیل شدند و در نهایت در شهر ضیاءآباد (۱۳) عامل و در شهر قزوین نیز (۱۳) عامل به‌عنوان عوامل اصلی اثرگذار بر کیفیت زندگی در شهرهای کوچک و میانی استخراج شدند. بر این اساس در شهر ضیاءآباد، عامل امید به زندگی و روابط اجتماعی بیشترین تأثیر و عامل توانایی خرید خودرو کمترین تأثیر را بر کیفیت زندگی شهری دارا می‌باشند. عامل امنیت، وضعیت خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری، هزینه‌های زندگی و وضعیت مبلمان شهری، تردد و شهری و وضعیت ادارات، مسکن، رفاه و جذابیت شهری، وضعیت امکانات شهری و ساختار اقتصادی شهر، آموزش و اقتصاد شهری، وضعیت درآمدی، دسترسی به اماکن فرهنگی و تجاری و وضعیت زیرساخت‌های بهداشتی و پسماند شهری و امنیت اجتماعی به ترتیب ضریب اهمیت دوم تا دوازدهم را دارا هستند. در شهر قزوین عامل وضعیت خدمات شهری و دسترسی به تأسیسات شهری دارای بیشترین تأثیر و عامل وضعیت نهادهای اداری دارای کمترین تأثیر بر کیفیت زندگی بودند. عوامل وضعیت فضاهای سبز و همگانی در شهر، وضعیت امنیت و فرصت‌های اقتصادی و پسماند در شهر، تراکم و امید به زندگی شهری، عوامل اقتصادی و فرهنگی، وضعیت معابر و فراغت در شهر، کیفیت و دسترسی به اماکن ضروری شهری، مسکن، وضعیت مشارکت مردمی، آلاینده‌های محیط زیستی، کیفیت تردد و تجهیزات شهری، اعتماد مردمی به ترتیب ضریب اهمیت دوم تا دوازدهم را دارا هستند.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

منابع

قبری، ابوالفضل؛ کریم زاده، صدرا و ترانه، صدیقه. (۱۴۰۱). بررسی کیفیت زندگی شهری با استفاده از سنجش‌ازدور و GIS مطالعه موردی: مناطق ۱ و ۲ شهر زاهدان. فصلنامه اطلاعات جغرافیایی «سپهر»، ۳۱(۱۲۱)، ۹۳-۱۱۰.

<https://doi.org/10.22131/sepehr.2022.252771>

- حسینی، علی و صابری، علی. (۱۴۰۱). ارزیابی تطبیقی چندبعدی از مؤلفه‌های کیفیت زندگی ساکنان محلی با تأکید بر سیاست ارتقا به شهر در شهرهای استان فارس و کهگیلویه و بویراحمد. پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۱۰(۴)، ۱-۲۲.
Doi:10.22059/JURBANGE0.2023.345085.1712
- مظفری نیا، اسماء و مصیب زاده، علی. (۱۴۰۱). واکاوی ابعاد کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی و ارائه راهکارهای ساماندهی محلات هدف (نمونه موردی: شهر ارومیه). پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۱۰(۱)، ۱۸۷-۲۰۵.
Doi:10.22059/JURBANGE0.2022.330045.1578
- قلی مطلق، مجید و درویشی، فرهاد. (۱۴۰۰). سنجش کیفیت زندگی شهری با الگوبرداری از شاخص‌های بارومتر اروپایی (مطالعه موردی: شهر قزوین). پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۵۳(۲)، ۵۷۹-۵۹۷.
Doi:10.22059/JHGR.2020.289797.1008013
- شاهین، سمیرا. (۱۴۰۰). ارزیابی سطح کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه: شهرک منظره خمینی شهر). جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۰(۴۰)، ۱۰۱-۱۲۲.
Doi: 20.1001.1.20087845.1400.10.40.7.5
- قاضی میرسعید، سید مجتبی؛ طالعی، محمد؛ ابوالحسنی، سمیه و علیشاه، الهام. (۱۴۰۰). سنجش شاخص‌های عینی و ذهنی به‌منظور ارزیابی کیفیت زندگی در محله‌های درون‌شهری (مطالعه موردی: شهر سمنان). برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۸(۲)، ۲۹-۴۴.
https://doi.org/10.30473/psp.2021.51871.2277
- رجبی امیرآباد، ربابه و رحمانی، بیژن. (۱۳۹۹). نقش فضاهای شهری در ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر ملایر). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۰(۵۸)، ۳۱۹-۳۳۷.
Doi:10.29252/jgs.20.58.319
- اسلامی، آرمن. (۱۳۹۹). سنجش وضعیت مبلمان شهری شهر ضیاءآباد استان قزوین بر اساس استانداردهای مبلمان شهری. چهارمین کنفرانس بین‌المللی مهندسی عمران، معماری و شهرسازی، تهران.
- محمدپور، صابر؛ مهرجو، مهرداد و اغنائی، فاطمه. (۱۳۹۸). ارزیابی تأثیرات سیاست‌های حمل‌ونقلی در بهبود رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی: شهر رشت. فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۴(۸)، ۱۴۵-۱۷۸.
https://doi.org/10.22054/urdp.2020.48536.1168
- فنی، زهره؛ حیدری، سامان و آقایی، پرویز. (۱۳۹۴). سنجش کیفیت زندگی شهری با تأکید بر جنسیت مطالعه موردی: شهر قروه. فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۶(۱۲)، ۷۸-۶۵.
dor:20.1001.1.25383930.1394.6.12.5.6
- زبردست، اسفندیار؛ خلیلی، احمد و دهقانی، مصطفی. (۱۳۹۲). کاربرد روش تحلیل عاملی در شناسایی بافت فرسوده. نشریه هنرهای زیبا، ۱۸(۲)، ۲۷-۴۲.
Doi:10.22059/JFAUP.2013.50524
- رهنمایی، محمدتقی؛ فرجی ملائی، امین؛ حاتمی نژاد، حسین و عظیمی، آزاده. (۱۳۹۱). تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر. جغرافیا و آمایش شهری، ۲(۵)، ۴۹-۷۶.
- علی‌اکبری، اسماعیل و امینی، مهدی. (۱۳۸۹). کیفیت زندگی شهری در ایران (۱۳۶۵-۱۳۸۵). رفاه اجتماعی، ۱۰(۳۶)، ۱۴۸-۱۲۱.
- وظیفه دوست، حسین و امینی، مهدی. (۱۳۸۸). بررسی میزان اهمیت شاخص‌های کیفیت زندگی شهری تهران؛ از دیدگاه مدیران و متخصصان مدیریت شهری. فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، ۱(۳)، ۱-۱۸.
- زبردست، اسفندیار. (۱۳۸۳). اندازه شهر. چاپ اول، تهران: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.

References

- Ali Akbari, E., & Amini, M. (2010). Urban Quality of Life in Iran (1986-2006). *Social Welfare*, 10(36):121-148. [In Persian].
- Amiraslani, F. (2021). Analysis of quality of life across Tehran districts based on designated indicators and relational database management system. *Urban Governance*, (1)2, 107-114.
https://doi.org/10.1016/j.ugj.2021.09.003
- Barreira AP, Amado C, Santos S, Andraz J, & Guimarães MH. (2021) Assessment and Determinants of the Quality of Life in Portuguese Cities. *International Regional Science Review*, 44(6), 647-683. https://doi.org/10.1177/0160017620979611

- Berger M, Blomquist G, Sabirianovapeter K. (2008). Compensating differentials in emerging labor and housing markets: Estimates of quality of life in Russian cities. *Journal of Urban Economics*, 63(1), 25-55. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2007.01.006>
- Biagi, B., Ladu, M. G., & Meleddu, M. (2018). Urban quality of life and capabilities: An experimental study. *Ecological Economics*, 150, 137-152. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.04.011>
- Bonaiuto, M., Fornara, F., Ariccio, S., Cancellieri, U. G., & Rahimi, L. (2015). Perceived residential environment quality indicators (PREQIs) relevance for UN-HABITAT City Prosperity Index (CPI). *Habitat International*, 45, 53-63. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2014.06.015>
- Christine, E. (2004). *Children with Cancer The Quality of Life*. London, University of Sheffield, Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Das, D. (2008): Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati, *Social Indicator Research*, 88, 297-310. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9191-6>
- dela Cruz, P.M., Cabral, P., & Mateu, J. (2011, June). *Mapping the Quality of life experience in Alfama: A case study in Lisbon, Portugal*. In International Conference on Computational Science and Its Applications. Springer, Berlin, Heidelberg, 269-283. https://doi.org/10.1007/978-3-642-21928-3_19
- El Din, H. S., Shalaby, A., Farouh, H. E., & Elariane, S. A. (2013). Principles of urban quality of life for a neighborhood. *HBRC journal*, 9(1), 86-92. <https://doi.org/10.1016/j.hbrj.2013.02.007>
- Eslami, A. (2020). *Assessing the state of urban furniture in Ziaabad city of Qazvin province based on urban furniture standards. 4th International Conference on Civil, Architecture and Urbanity Engineering, Tehran*. [In Persian].
- Fanni, Z., Heydari, S., & Aghaei, P. (2016). The evaluation of Urban Life quality, with emphasis on gender, Case Study: Ghorveh City. *Journal of Urban Ecology Researches*, 6(12), 65-78. Doi: 20.1001.1.25383930.1394.6.12.5.6 [In Persian].
- Felce, D., & Perry, J. (1995). Quality of life: Its definition and measurement. *Research in developmental disabilities*, 16(1), 51-74. [https://doi.org/10.1016/0891-4222\(94\)00028-8](https://doi.org/10.1016/0891-4222(94)00028-8)
- Foo, T. S. (2000). Subjective assessment of urban quality of life in Singapore (1997-1998). *Habitat international*, 24(1), 31-49. [https://doi.org/10.1016/S0197-3975\(99\)00026-0](https://doi.org/10.1016/S0197-3975(99)00026-0)
- Forouhar, N., & Forouhar, A. (2020). Quality of life in neighbourhoods undergoing renewal. *Urbani izziv*, 31(2), 101-113. DOI: 10.5379/urbani-izziv-en-2020-31-02-004
- Garau, C., & Pavan, V. M. (2018). Evaluating urban quality: Indicators and assessment tools for smart sustainable cities. *Sustainability*, 10(3), 575. <https://doi.org/10.3390/su10030575>
- Garcia-Bernabeu, A., Cabello, J. M., & Ruiz, F. (2021). A Reference Point-Based Proposal to Build Regional Quality of Life Composite Indicators. *Social Indicators Research*, 1-20. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02818-0>.
- Ghanbari, A., Karimzadeh, S., & Taraneh, S. (2022). Evaluating the quality of urban life using remote sensing and GIS - Case study: district number 1 and 2 of Zahedan. *Quarterly of Geographical Data (SEPEHR)*, 31(121), 93-110. <https://doi.org/10.22131/sepehr.2022.252771> [In Persian].
- Ghazi Mirsaeed, S., Talei, M., Abolhasani, S., & Alishah, E. (2021). The Evaluation of Objective and Subjective Indicators in Order to assess the Quality of Life in Inner Urban Neighborhoods (Case Study: Semnan City). *Physical Social Planning*, 8(2), 29-44. <https://doi.org/10.30473/psp.2021.51871.2277> [In Persian].
- Gholi Motlagh, M., & Darvishi, F. (2021). Urban Quality of Life Survey by Localizing Eurobarometer Indexes (Case Study: The City of Qazvin). *Human Geography Research*, 53(2), 579-597. Doi: 10.22059/JHGR.2020.289797.1008013 [In Persian].
- Goerlich, F. J., & Reig, E. (2021). Quality of life ranking of Spanish cities: A non-compensatory approach. *Cities*, 109, 102979. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102979>

- Hosseini, A., & Saberi, A. (2023). The multi-dimensional comparative evaluation of the components of the quality of life of local residents: The case study on cities of Fars and Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(4), 1-22. Doi: 10.22059/JURBANGEO.2022.330045.1578 [In Persian].
- Kowaltowski, D., Da Silva, V., Pina, S., Labaki, L., Ruschel, R. & Moreira, D. (2006). Quality of life and sustainability issues as seen by the population of low-income housing in the region of Campinas, Brazil. *Habitat International*, 30, 1100-1114. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2006.04.00>.
- Li, F., Liu, X., Hu, D., Wang, R., Yang, W., Li, D., & Zhao, D (2009). Measurement indicators and an evaluation approach for assessing urban sustainable development: A case study for China's Jining City. *Landscape and Urban Planning*, 90, 134-142. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2008.10.022>
- Macke, J., Casagrande, R. M., Sarate, J. A. R., & Silva, K. A. (2018). Smart city and quality of life: Citizens' perception in a Brazilian case study. *Journal of cleaner production*, 182, 717-726. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.02.078>
- Massam, B. H. (2002). Quality of life: public planning and private living. *Progress in planning*, 58(3), 141-227. [https://doi.org/10.1016/S0305-9006\(02\)00023-5](https://doi.org/10.1016/S0305-9006(02)00023-5)
- Mohammadpour, S., Mehrjou, M., & Aghnaei, F. (2019). Assessment of the Effects of Transportation Policies on Improving Citizens' Satisfaction with the Quality of Urban Life (Case Study: Rasht). *Journals of Urban and Regional Development Planning*, 4(8), 145-178. [In Persian].
- Mozafari niya, A., & Mosayebzadeh, A. (2022). Investigating the dimensions of quality of life in informal settlements and providing solutions for organizing the target areas (Case study: Urmia). *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(1), 187-205. Doi:10.22059/JURBANGEO.2023.345085.1712 [In Persian].
- Pacione, M. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing-a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning*, 65(1-2), 19-30. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(02\)00234-7](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(02)00234-7)
- Patil, G. R., & Sharma, G. (2020). Urban Quality of Life: An assessment and ranking for Indian cities. *Transport Policy*, 124, 183-191. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2020.11.009>
- Rabe, N. S., Osman, M. M., Bachok, S., Rosli, N. F., & Abdullah, M. F. (2018). Perceptual study on conventional quality of life indicators. *Planning Malaysia*, 16. DOI:10.21837/pmjournal.v16.i5.433
- Rahnamaee, D., Faraji Mollae, A., Hatami Nejad, D., & Azimi, A. (2012). An Analysis on the Concept of Urban Life Quality Case study: Babolsar City-Iran. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 2(5), 49-76. [In Persian].
- Rajabi Amirabad, R., & Rahmani, B. (2020). The Role of Urban Spaces in Improving the Life Quality (A Case Study of Malayer). *Jgs*, 20(58), 319-337. Doi:10.29252/jgs.20.58.319. [In Persian].
- Rappaport, J. (2008). Consumption Amenities and City Population Density. *Regional Science and Urban Economics*, 38(6), 533-52. <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2008.02.001>
- Shahin, S. (2022). Assessing the Urban Quality of Life (Case Study: Manzarie Town of Khomeini Shahr). *Journal of Geography and Environmental Studies*, 10(40), 101-122. Doi: 20.1001.1.20087845.1400.10.40.7.5 [In Persian].
- Teklay, R. (2012). Adaptation and Dissonance in Quality of Life: Indicators for urban planning and policy making (Master's thesis, University of Twente).
- Tesfazghi, E. S., Matinez, J. A., & Verplanke, J. (2010). Variability of quality of life at small scales: Addis Ababa, Kirkos Sub-City. *Social Indicators research*, 98, 3-88. <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9518-6>
- Tiran, J., 2016, Measuring urban quality of life: case study of Ljubljana. *Acta geographica*

- Slovenica*, 56(1), 57–73. <https://doi.org/10.3986/ags.828>
- Ülengin, B., Ülengin, F., & Güvenç, Ü. (2001). A multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul. *European Journal of Operational Research*, 130(2), 361-374. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(00\)00047-3](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(00)00047-3)
- Uysal, M., & Sirgy, M. (2019). Quality-of-life indicators as performance measures. *Annals of Tourism Research*, 76, 291-300. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.12.016>
- Vazifeh Doust, H., & Amini, M. (2009). Assessing The Importance of Quality of Urban Life Indicators in Tehran; from perspective of managers and specialists in urban management. *Urban Management Studies*, 1(3), 1-18. [In Persian].
- Weziak-Bialowolska, D. (2016). Quality of life in cities – Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities*, 58, 87-96. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.05.016>
- Yao, Z., & Kim, C. (2019). The changes of urban structure and commuting: An application to metropolitan statistical areas in the United States. *International Regional Science Review*, 42(1), 3-30. <https://doi.org/10.1177/0160017617744610>
- Zebardast, E. (2004). *City Size*. Research Center of Urbanization and Architecture of Iran, Tehran. [In Persian].
- Zebardast, E. (2009). The Housing Domain of Quality of Life and Life Satisfaction in the Spontaneous Settlements on the Tehran Metropolitan Fringe, *Social Indicators Research*, 90, 307–324. <https://doi.org/10.1007/s11205-008-9260-5>
- Zebardast, E., Khalili, A., & Dehqani, M. (2013). Application of Factor Analysis Method in Identification of Decayed Urban Fabrics An. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memory Va ShahrSazi*, 18(2), 27-42. [Doi:10.22059/JFAUP.2013.50524](https://doi.org/10.22059/JFAUP.2013.50524) [In Persian].